

Sociálno-právne aspekty problematiky šikanovania v školách

Podľa prieskumov Štátnej školskej inšpekcie vzrastá násilie v školách:

- žiaci voči žiakom
- žiaci voči učiteľom
- učitelia voči žiakom
- rodičia voči žiakom – agresorom.

Základné otázky a odpovede týkajúce sa výsluchov žiakov ZŠ a SŠ počas vyučovania

Otázka:

Majú príslušníci Policajného zboru právo žiadať riaditeľa ZŠ aby počas vyučovania priviedol žiaka do osobitnej miestnosti školy na výsluch?

Odpoveď:

Áno- v zmysle §3 Zákona 301/2005 Z. z. Trestného poriadku.

§ 3

Súčinnosť štátnych orgánov, právnických osôb a fyzických osôb

- (1) Štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby a fyzické osoby sú povinné poskytnúť súčinnosť orgánom činným v trestnom konaní a súdu pri plnení ich úloh, ktoré súvisia s trestným konaním. Iným právnickým osobám a fyzickým osobám preukázané vecné náklady s týmto spojené hradí štát. Na konanie a rozhodovanie sa primerane použijú ustanovenia § 553 ods. 4 a 5; taký návrh môže podať ten, komu vecné náklady vznikli.
- (2) Štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby sú povinné bez meškania oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin a včas vybavovať dožiadania orgánov činných v trestnom konaní a súdov.
- (3) Orgány činné v trestnom konaní a súdy sú povinné si navzájom pomáhať pri plnení úloh vyplývajúcich z tohto zákona. Písomnosti a informácie sa môžu doručovať medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom aj v elektronickej forme.

- (4) Ustanoveniami odsekov 1 a 2 nie je dotknutá povinnosť zachovávať utajovanú skutočnosť, obchodné tajomstvo, bankové tajomstvo, daňové tajomstvo, poštové tajomstvo alebo telekomunikačné tajomstvo.
- (5) Údaje, ktoré sú predmetom obchodného tajomstva, bankového tajomstva alebo daňového tajomstva, alebo údaje z evidencie zaknihovaných cenných papierov môže požadovať pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní prokurátor a s jeho predchádzajúcim súhlasom aj policajt, v konaní pred súdom predseda senátu.

Otázka:

Majú právo príslušníci Policajného zboru zobrať žiaka z vyučovania – z priestorov ZŠ na výsluch na oddelenie policajného zboru?

Odpoveď:

ÁNO – podľa §17 Zákona 171/1993 o Policajnom zbore na predvedenie osoby na základe dožiadania.

§ 17

Oprávnenie požadovať vysvetlenie

- (1) Policajt je oprávnený požadovať potrebné vysvetlenie od osoby, ktorá môže prispieť k objasneniu skutočností dôležitých pre odhalenie trestného činu alebo priestupku a na zistenie ich páchatel'a, ako aj na vypátranie hľadaných alebo nezvestných osôb a vecí. V prípade potreby je policajt oprávnený vyzvať osobu, aby sa ihneď alebo v určenom čase dostavila na útvar Policajného zboru na spísanie zápisnice o podaní vysvetlenia.
- (2) Ak osoba bez dostatočného ospravedlnenia alebo bez závažných dôvodov výzve podľa odseku 1 nevyhoví, môže ju policajt predviesť na útvar Policajného zboru za účelom podania vysvetlenia. O predvedení spíše policajt úradný záznam.
- (3) Zápisnica o podaní vysvetlenia musí byť s osobou spísaná ihneď po jej predvedení.
- (4) Vysvetlenie môže odmietnuť iba osoba, ktorá by ním sebe alebo blízkej osobe¹ spôsobila nebezpečenstvo trestného stíhania, a ak ide o priestupok, nebezpečenstvo postihu za priestupok.
- (5) Vysvetlenie sa nesmie požadovať od osoby, ktorá upozornila, že by ním porušila zákonom uloženú alebo uznanú povinnosť mlčanlivosti, a nebola od tejto povinnosti oslobodená.
- (6) Policajt je povinný poučiť osobu o možnosti odmietnuť vysvetlenie podľa odsekov 4 a 5.
- (7) Policajt je povinný predvedenú osobu odovzdať orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie, inak musí osobu ihneď prepustiť.
- (8) Kto sa na výzvu podľa odseku 1 dostaví, má nárok na náhradu nutných výdavkov a na náhradu ušlého zárobku (ďalej len „náhrada“). Náhradu poskytuje Policajný zbor. Nárok na náhradu nemá ten, kto sa dostavil len vo vlastnom záujme alebo pre svoje protiprávne konanie.

¹ § 116 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.

- (9) Nárok na náhradu podľa odseku 8 zaniká, ak ho oprávnená osoba neuplatní do ôsmich dní odo dňa, keď sa na výzvu podľa odseku 1 dostavila; oprávnenú osobu o tom treba poučiť.

Otázka:

Majú túto činnosť oprávnenie vykonávať len pracovníci kriminálnej polície alebo aj ďalší príslušníci Policajného zboru?

Odpoveď:

ÁNO – všetci príslušníci Policajného zboru, vrátane kriminálnej, poriadkovej a dopravnej.

Otázka:

Sú povinní príslušníci Policajného zboru uskutočnenie výsluchu v ZŠ alebo mimo nej oznámiť túto skutočnosť rodičom?

Odpoveď:

NIE sú povinní – ale riaditeľ ZŠ by mal túto skutočnosť rodičom oznámiť.

Otázka:

Kto má byť počas výsluchu v ZŠ, prípadne na oddelení Policajného zboru prítomní okrem policajtov a žiaka?

Odpoveď:

Podľa §135 Trestného poriadku má byť prítomný pedagóg alebo osoba majúca skúsenosti s výchovou alebo aj zákonný zástupca – v skutočnosti o tom, kto bude prítomný rozhoduje príslušník Policajného zboru.

§ 135

- (1) Ak je ako svedok vypočúvaná osoba mladšia ako 15 rokov o veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na jej vek mohlo nepriaznivo ovplyvňovať jej duševný a mravný vývoj, treba výsluch vykonávať obzvlášť ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní už nemusel opakovať. K výsluchu sa priberie pedagóg, iná osoba majúca skúsenosti s výchovou mládeže alebo znalec, ktorý so zreteľom na predmet výsluchu a stupeň duševného vývoja vypočúvanej osoby prispeje k správne vedeniu výsluchu. Ak to môže prispieť k správne vykonaniu výsluchu, prizve sa k výsluchu aj zákonný zástupca.
- (2) V ďalšom konaní má byť taká osoba vypočúvaná znova len v nevyhnutných prípadoch, v prípravnom konaní len so súhlasom prokurátora. V konaní pred súdom možno na podklade rozhodnutia súdu vykonať dôkaz prečítaním zápisnice i bez podmienok uvedených v § 263. Osoba, ktorá bola pribraná k výsluchu, sa podľa potreby vypočuje na správnosť a úplnosť zápisnice alebo na spôsob, akým bol výsluch vykonaný, ako aj na spôsob, akým vypočúvaná osoba vypovedala.
- (3) Ak je ako svedok vypočúvaná osoba mladšia ako 15 rokov a ak ide o trestný čin spáchaný voči blízkej osobe alebo zverenej osobe alebo je zrejmé z okolností prípadu, že opätovná výpoveď osoby mladšej ako 15 rokov môže byť ovplyvnená, alebo je odôvodnený predpoklad, že výsluch by mohol ovplyvňovať duševný a mravný vývoj osoby mladšej ako 15 rokov, výsluch sa vykoná s využitím technických zariadení určených na prenos zvuku a obrazu tak, aby osoba mladšia ako 15 rokov mohla byť v ďalšom konaní vypočutá len výnimočne. Ďalší výsluch osoby mladšej ako 15 rokov sa

v prípravnom konaní môže vykonať len so súhlasom jej zákonného zástupcu a v prípadoch podľa § 48 ods. 2 so súhlasom opatrovníka.

- (4) Ak bola vypočutá osoba mladšia ako 15 rokov podľa odseku 3, v konaní pred súdom sa pri vykonávaní tohto dôkazu postupuje podľa § 270 ods. 2; výsluch tohto svedka možno v konaní pred súdom vykonať len výnimočne.

Otázka:

Ako má postupovať riaditeľ ZŠ voči maloleťmu žiakovi do 14 rokov alebo žiakovi 14 až 18 ročnému - neplnoletému, ktorý spácha trestný čin, ktorý by sa u dospeljej osoby kvalifikoval ako priestupok, respektíve trestný čin (ublíženie na zdraví, odobratie vecí pod hrozbou násilia)?

Odpoveď:

Riaditeľ má povinnosť túto skutočnosť oznámiť na miestne príslušné oddelenie Policajného zboru.

PaedDr. Ľuboš Tužinský dáva do pozornosti:

*Zákon č. 36/2005 z 19.1.2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 37
Výchovné opatrenia a Občiansky zákonník – Zákon 40/1964 Zb. – úplné znenie § 7, § 8, § 9.*

Zákon č. 36/2005 z 19.1.2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

§ 37

Výchovné opatrenia

- (1) Nevhodné správanie sa detí, ako aj porušovanie povinností rodičov, vyplývajúcich z ich rodičovských práv a povinností, alebo zneužívanie ich práv môže každý oznámiť orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, obci alebo súdu. Rovnako môže každý oznámiť tomuto orgánu, obci alebo súdu skutočnosť, že rodičia nemôžu plniť povinnosti vyplývajúce z rodičovských práv a povinností.
- (2) Ak je to potrebné v záujme maloleťého dieťaťa, súd môže rozhodnúť o uložení týchto výchovných opatrení:
- a) vhodným spôsobom napomenie maloleťé dieťa, jeho rodičov a iné fyzické osoby, ktoré svojim správaním ohrozujú alebo narušujú jeho riadnu výchovu,
 - b) určí nad výchovou maloleťého dieťaťa dohľad, dohľad vykonáva najmä za súčinnosti orgánu sociálno-právnej ochrany detí, obce, školy, nešťátnych subjektov a zariadenia, v ktorom je maloleťé dieťa umiestnené,
 - c) uloží maloleťému dieťaťu obmedzenie v rozsahu potrebnom na predchádzanie a zabraňovanie škodlivým vplyvom, ktoré môžu ohroziť alebo narušiť jeho priaznivý vývoj, dodržiavanie uloženého obmedzenia sleduje najmä za súčinnosti obce,
 - d) uloží maloleťému dieťaťu a jeho rodičom povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo odbornému poradenstvu v špecializovaných zariadeniach.
- (3) Ak je to potrebné v záujme maloleťého dieťaťa a ak výchovné opatrenia uvedené v odseku 2 nevedli k náprave, súd dočasne odníme maloleťé dieťa z osobnej starostlivosti rodičov aj proti ich vôli, osôb, ktorým bolo maloleťé dieťa zverené do náhradnej starostlivosti podľa § 45 alebo 48, budúcich osvojiteľov, ktorým bolo maloleťé dieťa zverené do starostlivosti podľa § 103, osvojiteľov alebo poručníka, ktorý sa o maloleťé dieťa osobne stará, a nariadi maloleťému dieťaťu
- a) pobyt v zariadení, ktoré plní úlohy odbornej diagnostiky, najdlhšie na šesť mesiacov,
 - b) pobyt v špecializovaných zariadeniach najdlhšie na šesť mesiacov,

- c) pobyt v resocializačnom stredisku pre drogovu závislých.
- (4) Ak súd rozhodne o uložení výchovných opatrení podľa odseku 3, môže ich vhodne a účelne spájať s výchovnými opatreniami uvedenými v odseku 2.
- (5) Súd sleduje vykonávanie výchovných opatrení najmä v súčinnosti s orgánom sociálno-právnej ochrany detí, obcou a s príslušným zariadením, ak je v ňom maloleté dieťa umiestnené.
- (6) Súd hodnotí účinnosť výchovného opatrenia po uplynutí obdobia, ktoré uviedol v rozhodnutí o jeho uložení. Výchovné opatrenie súd zruší, ak splnilo svoj účel. Súd môže rozhodnúť o uložení iného vhodného výchovného opatrenia, ak je to v záujme maloletého dieťaťa.

Občiansky zákonník – Zákon 40/1964 Zb. – úplné znenie
Druhá hlava – Účastníci občianskoprávných vzťahov
Prvý oddiel – Fyzické osoby

§ 7

- (1) Spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti vzniká narodením. Túto spôsobilosť má aj počaté dieťa, ak sa narodí živé.
- (2) Smrťou táto spôsobilosť zanikne. Ak smrť nemožno preukázať predpísaným spôsobom, súd fyzickú osobu vyhlási za mŕtvu, ak zistí jej smrť inak. Za mŕtvu súd vyhlási aj nezvestnú fyzickú osobu, ak so zreteľom na všetky okolnosti možno usúdiť, že už nežije.

§ 8

- (1) Spôsobilosť fyzickej osoby vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti (spôsobilosť na právne úkony) vzniká v plnom rozsahu plnoletosťou.
- (2) Plnoletosť sa nadobúda dovŕšením osemnásteho roku. Pred dosiahnutím tohto veku sa plnoletosť nadobúda len uzavretím manželstva. Takto nadobudnutá plnoletosť sa nestráca ani zánikom manželstva ani vyhlásením manželstva za neplatné.

§ 9

Maloletí majú spôsobilosť len na také právne úkony, ktoré sú svojou povahou primerané rozumovej a vôľovej vyspelosti zodpovedajúcej ich veku.

Na záver dôležité rady pre pedagógov základných a stredných škôl:

- **nenechávajte šikanovanie nepovšimnuté – nebagatelizujte ho,**
- **zistené skutočnosti dôkladne prešetrujte,**
- **v zložitejších prípadoch sa môžete obrátiť na CPPPaP,**
- **pri spáchaní priestupku alebo trestného činu sa obráťte na políciu a to bez ohľadu na to, či páchatelom je dieťa alebo plnoletá osoba.**

Informačné zdroje:

- Prednáška PaedDr. Ľuboša Tužinského
- Zákon č. 40/1964 Zb. – Občiansky zákonník – úplné znenie
- Zákon č. 36/2005 z 19.1.2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 300/2005 Z. z. z 20.5.2005 – Trestný zákon
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku
- Zákon č. 171/1993 Z. z. zo 6. júla 1993 o Policajnom zbore.

Spracovala: PhDr. Dana Rosová, PhD., sociálna pedagogička